

การจัดการความรู้ภูมิศิลป์พื้นบ้านล้านนา เรื่อง การฟ้อนสาวไหม¹

Knowledge Management of Lanna Folk Dance, Fon Sao Mai

วัลยา ไชยพรม²

Wallaya Chaiprom

รัตนา ณ ลำพูน³

Ratana Na Lamphun

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการฟ้อนสาวไหมแบบมาตรฐานจากแม่ครูบัวเรียว รัตนมณีภรณ์ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ และผลิตสื่อการสอนนาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนาเรื่อง การฟ้อนสาวไหมผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการประยุกต์แนวคิดโมเดล SECI ในการสกัดความรู้ฝังลึก การฟ้อนสาวไหมจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน และจัดทำเป็นความรู้จัดแจ้งในรูปแบบลายลักษณ์ ภาพนิ่ง วิดีทัศน์ และเว็บไซต์ สำหรับการวิจัยเชิงพัฒนาได้ผลิตสื่อการสอนนาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนาเรื่อง การฟ้อนสาวไหมผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (<http://www.kmfonsaomai.com>) เครื่องมือที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพการใช้งานระบบและประสิทธิผล

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง การจัดการความรู้ภูมิศิลป์พื้นบ้านล้านนาเรื่อง การฟ้อนสาวไหม หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; The article is a part of the thesis knowledge Management of Lanna Folk Dance, Fon Sao Mai Master's degree in Information studies, Faculty of Humanities Chiang Mai University

² สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; Information Studies, Faculty of Humanities, Chiang Mai University

³ สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; Department of Cultural Studies, Faculty of Humanities, Chiang Mai University

การจัดการความรู้ของระบบ คือ แบบสอบถามออนไลน์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยสรุปว่า รูปแบบการฟ้อนสาวไหมแบบดั้งเดิมของแม่ครูบัวเรียวรัตนมณีภรณ์ มีจำนวน 13 ท่า ได้แก่ ท่าไหว้ (เทพพนม) ท่าบิดบัวบาน ท่าพญาครุฑบิน ท่าสาวไหมชวงยาว ท่าม้วนไหมซ้าย-ขวา ท่าตากฝ้าย ท่าม้วนไหมได้เข้า ท่าม้วนไหมได้ตอก ท่าพุ่งหลอดไหม ท่าสาวไหมรอบตัว ท่าคลี่ปมไหม ท่าปูเป็นผืนผ้า และท่าพับผ้า สำหรับกระบวนการฟ้อนสาวไหมเป็นการร้อยเรียงท่าฟ้อน 13 ท่าเข้าด้วยกันตามลำดับอย่างเชื่อมโยงทั้งท่าเดิน ท่านั่ง และท่ายืนที่อ่อนช้อยและสวยงาม ทำให้ผู้ชมเห็นภาพขั้นตอนและความต่อเนื่องของการเก็บฝ้าย การปั่นฝ้าย การดัดด้ายแต่ละเส้น จนกระทั่งการทอผ้าเป็นผืน

ผลการประเมินสื่อการสอนนาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนาเรื่อง การฟ้อนสาวไหมผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 กลุ่ม พบว่า ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ผู้ดูแลระบบจำนวน 2 คน ครูจำนวน 4 คน และลูกศิษย์จำนวน 26 คน เห็นว่าการใช้งานระบบมีประสิทธิภาพระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.54, 3.85, 4.05 และ 4.36) ด้านผลการประเมินประสิทธิผลการจัดการความรู้ของผู้ใช้ระบบ จำนวน 3 กลุ่ม คือ ครูเห็นว่าระบบมีประสิทธิภาพผลระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.65) ส่วนผู้เชี่ยวชาญและลูกศิษย์เห็นว่าระบบมีประสิทธิภาพผลระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.61 และ 4.30)

ABSTRACT

The purposes of this research and development study were 1) to investigate the tacit knowledge of the Lanna (Northern Thailand) folk dance - Sao Mai (weaving dance), developed and styled by Teacher Buariiao Rattanamaneeorn, applying SECI Model for qualitatively extracting the tacit knowledge from 3 scholars, and 2) to transform the tacit knowledge to explicit knowledge in the forms of texts, pictures, videos and website. In addition, a knowledge system was developed using Joomla program for creating the knowledge database and the website (<http://www.kmfonsaomai.com>). Two sets of online questionnaire were used for system

evaluation of both efficiency and effectiveness. Qualitative data were analyzed using mean (\bar{x}) and standard deviation.

Results of the research revealed that the Buariao Rattanamaneeporn traditional pattern of Fon Sao Mai consisted of 13 postures: Tha Wai (Theppanom), Tha Bitbuaban, Tha Phrayakrutbin, Tha Saomaichuaengyao, Tha Muanmaisai-kwa, Tha Takfai, Tha Muanmaitaikao, Tha Muanmaitaisok, Tha Poonglordmai, Tha Saomairotbua, Tha Kleepomma, Tha Pupunphuengpha, and Tha Pabpha. Furthermore, the Fon Sao Mai was a series of integrating the 13 postures of sitting, standing and walking to form a slow and graceful dance movement expressing the continuous process of cloth weaving.

The system evaluation by 3 experts, 2 system administrators, 4 teachers and 26 students found that the system efficiency ranked at a high level. (\bar{x} = 3.54, 3.85, 4.05 and 4.36). Regarding the effectiveness of knowledge management, teachers' evaluation ranked the highest (\bar{x} = 4.65) followed by those of experts and students (\bar{x} = 3.61 and 4.30).

คำหลัก: การจัดการความรู้, นาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนา, การฟ้อนสาวไหม

Keywords: Knowledge Management, Lanna folk dance, Fon Sao Mai

บทนำ

วัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ช่วยให้มนุษย์รู้จักทำมาหากินร่วมกัน อยู่ร่วมกัน อีกทั้งวัฒนธรรมยังช่วยให้มนุษย์และสังคมพัฒนาขึ้นในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน อำเภอ จังหวัด และภูมิภาค สำหรับความสัมพันธ์ของชุมชนในระดับหมู่บ้าน ได้ก่อให้เกิดวัฒนธรรมพื้นบ้านของสมาชิกในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งมีทั้งความเหมือนและความต่างของวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น โดยในความแตกต่างกันนั้นเรียกว่า ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ได้ยึดถือปฏิบัติและถ่ายทอดสืบต่อกันมา ทั้งนี้ วัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมานั้นอาจคงไว้ซึ่งระเบียบแบบแผนเดิมหรืออาจจะมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและสังคมในแต่ละยุคสมัย วัฒนธรรมอาจแสดงออก

ในรูปแบบสัญลักษณ์ที่สัมผัสได้ (Tangible culture) เช่น ภาษา การแต่งกาย เทคโนโลยี ฯลฯ และรูปแบบที่สัมผัสไม่ได้ (Intangible culture) ซึ่งเป็นเรื่องของจิตใจ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ฯลฯ สัญลักษณ์ของทั้งสองรูปแบบมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เนื่องจากสิ่งที่สัมผัสหรือจับต้องได้ มักมีความหมายหรือระบบคุณค่าอยู่เบื้องหลัง (Ministry of Culture, 2009)

การฟ้อนรำจัดเป็นวัฒนธรรมประเภทสัมผัสไม่ได้ เป็นนามธรรมที่บ่งบอกถึงพฤติกรรมกระทำที่เกิดจากความคิด ความเชื่อ การฟ้อนรำจะเป็นการแสดงออกด้วยท่าทางต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ หรือได้รับการปรุงแต่ง ทั้งนี้ Chaiboonruang (2009) อธิบายศิลปะการฟ้อนรำของล้านนาว่าเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านที่สืบทอดมาจากบรรพชนในยุคต้นๆ แต่มีลักษณะเป็นระบำมากกว่า ซึ่งตรงกับภาษาพื้นเมืองว่า “ฟ้อน” ลักษณะลีลาท่ารำเลียนแบบและดัดแปลงมาจากอากัปกิริยาของมนุษย์ การเคลื่อนไหว การเชื่อมท่ารำจากท่าหนึ่งไปท่าหนึ่ง และท่าทางที่ฟ้อนออกมาจะแตกต่างกันออกไปตามเผ่าพันธุ์และความเชื่อในกลุ่มชนนั้นๆ เช่น ฟ้อนเงี้ยว (ไทยใหญ่) ฟ้อนดาบ ฟ้อนม่าน (พม่า) ฟ้อนผี ฟ้อนเจิง (ฟ้อนเซียง) เป็นต้น

การฟ้อนสาวไหมเป็นศิลปะการฟ้อนของล้านนาที่พ่อครูกุย สุภาวสิทธิ์ ได้พัฒนาจากการฟ้อนเจิงและฟ้อนเจิงสาวไหมที่ได้เรียนรู้และฝึกฝนจากพ่อครูปวน ที่บ้านแม่ค้อ หมู่บ้านแม่ค้อ ตำบลแม่ค้อ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ต่อมาพ่อครูกุยอพยพไปอยู่บ้านศรีทรายมูล จังหวัดเชียงราย จึงได้ถ่ายทอดการฟ้อนให้แก่ผู้สนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้สอนการฟ้อนเจิงสาวไหมให้บุตรสาว คือนางบัวเรียว รัตนมณีภรณ์ ซึ่งเริ่มฝึกการฟ้อนเมื่ออายุ 7 ขวบ โดยได้ฝึกและพัฒนาการฟ้อนมาอย่างต่อเนื่อง โดยดัดแปลงลีลาการฟ้อนสาวไหมให้มีลักษณะเด่นที่แตกต่างจากการฟ้อนแบบอื่นๆ คือ เป็นการฟ้อนที่เลียนแบบจากการทำงานในชีวิตประจำวันของคนพื้นเมืองในการปลุกฝ้าย ทอผ้า ทำฟ้อนสาวไหมแสดงถึงความอ่อนช้อย สวยงาม ละเมียดละไม จนสามารถจินตนาการเห็นเครื่องปั่นฝ้าย การดึงฝ้ายแต่ละเส้นๆ เห็นเป็นขั้นตอนตั้งแต่การเก็บฝ้าย ปั่นฝ้าย จนกระทั่งการถักทอฝ้ายเป็นผืน (Theerasilp, 2009)

ในระยะ 50 ปีที่ผ่านมาได้มีการปรับเปลี่ยนการฟ้อนสาวไหมเป็นระยะๆ กล่าวคือ 20 ปีแรกอาจมีการเปลี่ยนแปลงไม่มาก แต่ระยะ 30 ปีต่อมากการฟ้อนสาวไหมได้เผยแพร่ขยายวงกว้างไปสู่ระดับชาติ และความแตกต่างของลีลาท่ารำก็มีมากขึ้นตามบริบทของ

ความรู้ ความคิดเห็นของผู้พื่อน เวลา และสถานที่ ดังนั้น Thammathi (2008) จึงมีข้อเสนอแนะให้มีการศึกษาการพื่อนสาวใหม่อย่างเป็นทางการ เพราะยังมีแหล่งข้อมูลปฐมภูมิที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำพื่อนสาวใหม่ที่เป็นมาตรฐานของแม่ครูบัวเรียว รัตนมณีภรณ์ เนื่องด้วยปัจจุบันผู้เชี่ยวชาญที่มีความสามารถ ความชำนาญ และทักษะระดับสูงในการพื่อนสาวใหม่แบบดั้งเดิมมีจำนวนน้อยมาก และเป็นผู้สูงอายุ อีกทั้งศิลปะการพื่อนสาวใหม่เป็นนาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนาที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน มีความสำคัญ มีเอกลักษณ์ มีลักษณะโดดเด่น เป็นศิลปะการพื่อนที่แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น อันควรรอนุรักษ์ สืบทอด ประกอบกับยังไม่มีการทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ เรื่องการพื่อนสาวใหม่ ผู้วิจัยจึงประสงค์ที่จะศึกษารูปแบบและกระบวนการพื่อนสาวใหม่แบบมาตรฐานจากแม่ครูบัวเรียว รัตนมณีภรณ์ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ตามโมเดล SECI ของ Nonaka & Takeuchi (2000) มาดำเนินการจัดการความรู้ และใช้หลักทฤษฎีการไหลเวียนของความรู้จากความรู้ฝังลึก (Tacit knowledge) เป็นความรู้ชัดแจ้ง (explicit knowledge) ที่สามารถถ่ายโอนกันหรือหมุนเป็นเกลียวความรู้ (Knowledge spiral) ไม่มีที่สิ้นสุด พร้อมทั้งผลิตสื่อการสอนนาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนาเรื่อง การพื่อนสาวใหม่ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต กระบวนการจัดการความรู้เน้นการศึกษาแบบและกระบวนการพื่อนสาวใหม่แบบมาตรฐานจากแม่ครูบัวเรียว ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม (การพื่อนสาวใหม่ต้นแบบ) และภูมิแผ่นดิน ปีนล้านนา ทั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการสกัดความรู้ฝังลึก รวบรวม จัดหมวดหมู่ความรู้ จัดเก็บ ค้นคืน แลกเปลี่ยน ตลอดจนการถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการดำเนินการจัดการ และเผยแพร่องค์ความรู้การพื่อนสาวใหม่แบบดั้งเดิมบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ให้นักวิชาการ ครูนาฏศิลป์ นักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจได้เรียนรู้ แบ่งปันรวมทั้งสามารถถ่ายทอดวิธีการพื่อนสาวใหม่แบบดั้งเดิมได้อย่างถูกต้อง อันจะเป็นการส่งเสริม รักษา สืบทอด และเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของล้านนาและของประเทศได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการพื่อนสาวใหม่แบบมาตรฐานจากแม่ครูบัวเรียว รัตนมณีภรณ์ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้

2. เพื่อผลิตสื่อการสอนนาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนาเรื่อง การฟ้อนสาวไหมผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งความรู้ฝังลึกและความรู้ชัดแจ้ง โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการแบ่งปัน แลกเปลี่ยน และเผยแพร่ความรู้การฟ้อนสาวไหม ในรูปแบบสื่อการสอนนาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนาเรื่อง การฟ้อนสาวไหมผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

กระบวนการจัดการความรู้ หมายถึง การแบ่งปันและการสร้างความรู้จากความรู้ที่ฝังอยู่ในคนไปสู่คน โดยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรงของผู้สื่อสารระหว่างกัน (Socialization) การสร้างและแบ่งปันความรู้จากการแปลงความรู้ที่ฝังอยู่ในคนเป็นความรู้ชัดแจ้ง โดยเผยแพร่เป็นลายลักษณ์อักษร (Externalization) การแบ่งปันและการสร้างความรู้ จากความรู้ชัดแจ้งไปสู่ความรู้ชัดแจ้งประเภทใหม่จากการรวบรวมความรู้ชัดแจ้งที่ได้เรียนรู้มาสร้างเป็นความรู้ชัดแจ้งประเภทใหม่ๆ ด้วยการทำเป็นสื่อความรู้ประเภทต่างๆ (Combination) และการแบ่งปันและสร้างความรู้ จากความรู้ชัดแจ้ง ไปสู่ความรู้ที่ฝังอยู่ในคนหรือความรู้ฝังลึก โดยมักจะเกิดจากการนำความรู้ที่เรียนรู้ไปปฏิบัติจริง (Internalization)

นาฏศิลป์พื้นบ้าน หมายถึง ศิลปะการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกาย ให้มีลีลาอ่อนช้อยงดงาม เช่น ฟ้อนสาวไหม โดยมีท่าฟ้อนที่แสดงออกถึงลีลานาฏศิลป์พื้นบ้าน และมีดนตรีพื้นบ้านประกอบเป็นจังหวะ

การฟ้อนสาวไหม หมายถึง ศิลปะการฟ้อนรำของชาวล้านนาที่พัฒนารูปแบบจากการเลียนแบบอากัปกริยาการสาวไหม ลีลาในการฟ้อนที่มีความอ่อนช้อยและงดงาม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ แม่ครูบัวเรียว รัตนมณีภรณ์ ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม (การฟ้อนสาวไหมต้นแบบ) และภูมิแผ่นดินปิ่นล้านนา โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนาและการฟ้อนอีกสองท่าน คือ นายสนั่น ธรรมธิ นักวิชาการ

ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และนายรัตนะ ตาแปง อาจารย์ประจำสาขาวิชา ศิลปะการแสดง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา เป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้คำปรึกษาด้านศิลปะการฟ้อนแบบพื้นบ้านล้านนา

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ดังนี้

1) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนา จำนวน 3 คน ได้แก่ แม่ครูบัวเรียว รัตนมณีภรณ์ นายสนั่น ธรรมธิ และนายรัตนะ ตาแปง

2) ครูที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ (สอนวิชาดนตรี-นาฏศิลป์) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 จำนวน 4 คน ได้แก่ นางบุญศรี ไชยพรม ตำแหน่งครูโรงเรียนบ้านเหล่ายาว นางอรรวรรณ พุทธิพฤกษ์ ตำแหน่ง ครูโรงเรียนห้วยต้มชัยยะวงศาอุปถัมภ์ นางจันทิมา ศุทธิธนาวัฒน์ ตำแหน่งครู โรงเรียนบ้านแม่ทย และนางลลธิยา บุตรนุชิต ตำแหน่งครูโรงเรียนบ้านห้วยกาน

3) นักศึกษาหญิงชั้นปีที่ 1 - 4 ชมรมพื้นบ้านล้านนา มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ที่ได้เรียนรู้และฝึกฝนการฟ้อนสาวไหม จำนวน 13 คน

4) นักศึกษาหญิงชั้นปีที่ 1 - 4 ชมรมสืบสานศิลปะการแสดงพื้นเมือง ล้านนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพ ที่ได้เรียนรู้และฝึกฝน การฟ้อนสาวไหม จำนวน 13 คน ผู้ดูแลระบบ จำนวน 2 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด 35 คน

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1.1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

2.1.2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ประกอบด้วย

1) เรียนรู้และฝึกปฏิบัติการฟ้อนสาวไหมแบบดั้งเดิมกับแม่ครู บัวเรียว รัตนมณีภรณ์ ณ บ้านสาวไหม เลขที่ 45/1 ม.11 บ้านศรีทรายมูล ตำบลรอบเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ระหว่างเดือนเมษายน - ตุลาคม 2556

2) สังเกตรูปแบบและกระบวนการฟ้อนสาวไหมของแม่ครู บัวเรียว รัตนมณีภรณ์ พร้อมทั้งบันทึกเป็นลายลักษณ์ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และบันทึกเสียง ในเดือนตุลาคม 2556

3) ใช้แบบสอบถามออนไลน์กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน โดยเป็นแบบสอบถามปลายเปิดและปลายปิด เพื่อประเมินประสิทธิภาพการใช้งานระบบ และประสิทธิผลการจัดการความรู้ สำหรับแบบสอบถามที่ใช้ประเมินประกอบด้วย ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ประสิทธิภาพการใช้งานระบบ ประสิทธิภาพของการจัดการความรู้ และข้อเสนอแนะ ซึ่งเกณฑ์ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นคือ 1.00-1.49 น้อยที่สุด, 1.50-2.49 น้อย, 2.50-3.49 ปานกลาง, 3.50-4.49 มาก และ 4.50-5.00 มากที่สุด

4) ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน คือ แม่ครูบัวเรียว รัตนมณีภรณ์ นายสนั่น ธรรมธิ และ นายรัตนะ ตาแปง

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.2.1) เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาระบบ มีดังนี้

1) ฮาร์ดแวร์ ประกอบด้วย คอมพิวเตอร์แบบพกพาหรือโน้ตบุ๊ก กล้องบันทึกภาพนิ่ง เพื่อใช้บันทึกภาพการสอนฟ้อนสาวไหม กล้องถ่ายวิดีโอวีดีทัศน์ เพื่อใช้บันทึกการสาธิตการฟ้อนสาวไหม เครื่องบันทึกเสียงชนิดดิจิทัล เพื่อใช้บันทึกเสียงการสัมภาษณ์ โดยโทรศัพท์มือถือรุ่น IPHONE 4S บันทึกเสียงนามสกุล .m4a

2) ซอฟต์แวร์ ประกอบด้วย โปรแกรม Joomla ซึ่งเป็นโปรแกรมประเภทรหัสเปิด เพื่อใช้บริหารจัดการเว็บไซต์ โดยสามารถจัดการระบบได้ทั้งส่วนหน้าเว็บและส่วนของผู้ดูแลระบบ รองรับโปรแกรม PHP และ MySQL โปรแกรม Appserv ใช้จำลองเครื่องคอมพิวเตอร์ชนิดโน้ตบุ๊ก ให้เป็นเครื่องเซิร์ฟเวอร์เพื่อออกแบบและทดลองเว็บไซต์ก่อนอัปโหลดขึ้นโฮสต์เซิร์ฟเวอร์ ทั้งนี้โปรแกรม Appserv จะมีโปรแกรมย่อยอยู่ภายในที่สนับสนุนการพัฒนาเว็บไซต์ จำนวน 4 โปรแกรม ได้แก่ โปรแกรม Apache Web Serv, โปรแกรม MySQL Server, โปรแกรม PHP Script Language และโปรแกรม PhpMyAdmin ใช้โปรแกรม Photoshop CS3 สำหรับปรับขนาดและตกแต่งรูปภาพบนเว็บไซต์ และใช้โปรแกรม Corel Video Studio สำหรับตัดต่อวีดิทัศน์ก่อนอัปโหลดขึ้นบนเว็บไซต์

2.2.2) วิธีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับขั้นตอนการสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นการใช้งานระบบการจัดการความรู้ทางศิลปพื้นบ้านล้านนา เรื่องการฟ้อนสาวไหม โดยกำหนดแนวทางและขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

- 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับฟ้อนสาวไหม รวมทั้งเอกสารอื่นๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถาม และจัดทำแบบประเมินฉบับร่างตามขอบเขตเนื้อหาที่กำหนด
- 3) นำร่างแบบประเมิน เสนอผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสม ความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แม่ครูบัวเรียว รัตนมณีภรณ์ นายสนั่น ธรรมธิ และนายรัตนะ ตาแปง
- 4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้
- 5) นำผลการทดลองใช้แบบสอบถาม มาปรับปรุงและจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

3. วิธีการวิจัย

- 3.1) ศึกษารูปแบบและกระบวนการฟ้อนสาวไหมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และลงพื้นที่เพื่อศึกษารูปแบบและการถ่ายทอดการฟ้อนสาวไหมกับแม่ครูบัวเรียว รัตนมณีภรณ์
- 3.2) ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การสนทนา การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยใช้สมุดบันทึกในการบันทึกการสนทนา การสัมภาษณ์และการสังเกต ใช้กล้องชนิดดิจิทัลในการบันทึกภาพนิ่ง ใช้กล้องวีดิทัศน์ ชนิดดิจิทัลในการบันทึกภาพเคลื่อนไหว และใช้เครื่องบันทึกเสียงชนิดดิจิทัลในการบันทึกข้อมูลเสียง
- 3.3) พัฒนาระบบการจัดการความรู้ นาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนาเรื่อง การฟ้อนสาวไหม โดยนำโมเดล SECI ของ Nonaka & Takeuchi (2000) มาดำเนินการจัดการความรู้ โดยใช้ทฤษฎีการไหลเวียนความรู้จากความรู้ฝังลึก เป็นความรู้ชัดแจ้งที่สามารถถ่ายโอนกันหรือหมุนเป็นเกลียวความรู้ไม่มีที่สิ้นสุด
- 3.4) วิเคราะห์รูปแบบและกระบวนการฟ้อนสาวไหม หลังจากนั้น ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม (การฟ้อนสาวไหมต้นแบบ) เป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องของการวิเคราะห์ข้อมูล

3.5) พัฒนาระบบการจัดการความรู้ด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนาเรื่อง ฟ้อนสาวไหม ในลักษณะเว็บไซต์ โดยมุ่งเน้นการแบ่งปันและการถ่ายทอดความรู้เรื่อง ฟ้อนสาวไหม ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างคลังความรู้ จัดเก็บ ถ่ายทอด แบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้การฟ้อนสาวไหมในลักษณะเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เมื่อพัฒนาระบบและนำเนื้อหาการจัดการความรู้การฟ้อนสาวไหมเข้าสู่ระบบแล้วครุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม (การฟ้อนสาวไหมต้นแบบ) จะเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้ง

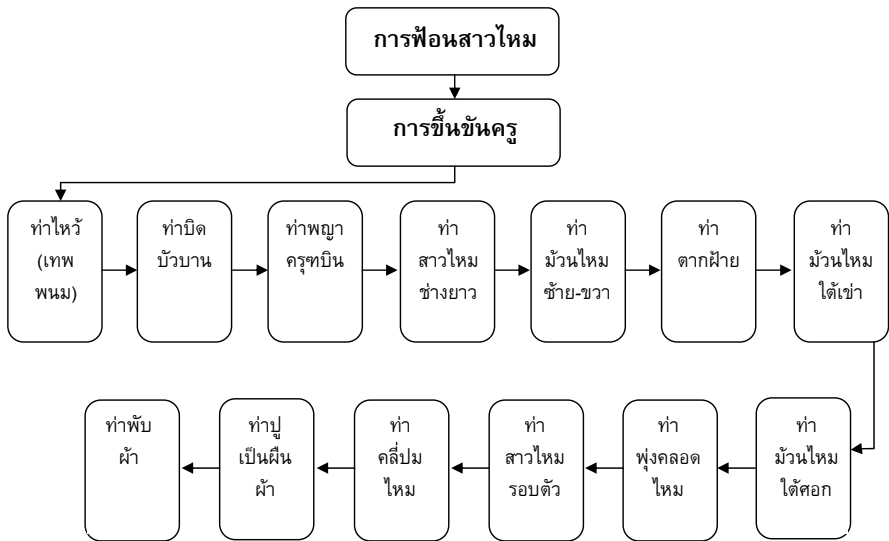
3.6) ประเมินผลระบบด้วยแบบสอบถามโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มครูสอนนาฏศิลป์ กลุ่มลูกศิษย์และกลุ่มผู้ดูแลระบบ

ผลการวิจัย

1. รูปแบบและกระบวนการฟ้อนสาวไหมแบบมาตรฐานจากแม่ครูบัวเรียว รัตนมณีภรณ์ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้

การศึกษารูปแบบและกระบวนการฟ้อนสาวไหมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การลงพื้นที่เพื่อศึกษารูปแบบและการถ่ายทอดการฟ้อนสาวไหมกับแม่ครูบัวเรียว รัตนมณีภรณ์ พบว่า การฟ้อนสาวไหมต้นแบบมีประวัติความเป็นมาอันยาวนานกว่า 80 ปี มีความสำคัญ มีเอกลักษณ์ มีลักษณะที่โดดเด่น แตกต่างจากการฟ้อนสาวไหมที่ดัดแปลงจากที่อื่นเป็นอย่างมาก ตั้งแต่ท่าฟ้อน ความอ่อนช้อย ความสวยงาม และความต่อเนื่องของท่าฟ้อน สำหรับรูปแบบการฟ้อนสาวไหมต้นแบบที่เป็นเอกลักษณ์มีจำนวน 13 ท่า ประกอบด้วย ท่าไหว้ (เทพพนม) ท่าบิดบัวบาน ท่าพญาครุฑบิน ท่าสาวไหม ช่วงยาว ท่าม้วนไหมซ้าย-ขวา ท่าตากฝ้ายท่าม้วนไหมได้เข้า ท่าม้วนไหมได้ศอก ท่าฟุ้งหลอดไหม ท่าสาวไหมรอบตัว ท่าคลี่ปมไหม ท่าปูเป็นผืนผ้า และท่าพับผ้า ท่าฟ้อนแต่ละท่ามีความหมายและแสดงถึงการจัดระเบียบร่างกายผู้ฟ้อนในการเดิน ยืน และนั่ง อย่างนุ่มนวล และสัมพันธ์กันจนทำให้ผู้ชมสามารถนึกภาพการทอผ้าเป็นผืนอย่างครบวงจร นับตั้งแต่การเก็บดอกฝ้าย การตากฝ้าย จนถึงการทำผ้าเสร็จเป็นผืน และพับผ้าเก็บไว้

กระบวนการฟ้อนสาวไหม มีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและความเชื่อ กล่าวคือ หลังจากการขึ้นขันครู การไหว้ครู เมื่อครูรับเป็นลูกศิษย์แล้วจึงเริ่มถ่ายทอดความรู้การฟ้อนสาวไหม โดยแม่ครูจะสาธิตให้ดูเป็นอันดับแรกให้ลูกศิษย์ปฏิบัติตามทีละหนึ่งท่า กรณีที่ลูกศิษย์ฟ้อนไม่ถูกต้องครูก็จะต้องให้เริ่มต้นฟ้อนใหม่ตั้งแต่ท่าที่ 1 จนกระทั่งลูกศิษย์สามารถปฏิบัติตามการฟ้อนทุกท่าได้อย่างเชื่อมโยง ต่อเนื่อง อ่อนช้อย และสวยงาม

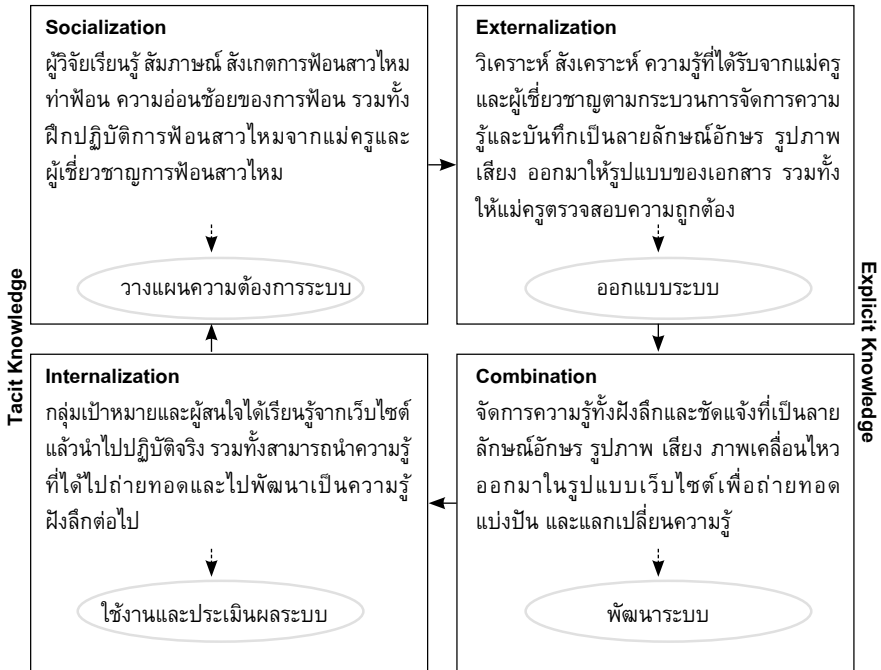

ภาพที่ 1 กระบวนการฟ้อนสาวไหม

เมื่อลูกศิษย์สามารถฟ้อนได้คล่องแคล่วแล้ว แม่ครูจึงจะให้ลูกศิษย์ฝึกฝน ทบทวน ทำฟ้อนโดยแม่ครูจะคอยสังเกตชี้แนะตั้งแต่การเอียงศีรษะ การจีบ การใช้แขน เพื่อให้ถูกต้อง อ่อนช้อย และสวยงาม เมื่อลูกศิษย์ฟ้อนได้ถูกต้องครบถ้วนทั้ง 13 และฝึกฝนการฟ้อนท่าจนเกิดความชำนาญแล้วจึงจะให้ลูกศิษย์ฟ้อนเข้ากับจังหวะเพลงสาวไหมซึ่งรายชื่อที่ใช้วงปีพาทย์สายพิพโยในการบรรเลง โดยจะเริ่มต้นด้วยนับจังหวะ 4 จังหวะ (โจ๊ะ - บึง บึง บึง) ในหนึ่งท่าแล้วเปลี่ยนท่าฟ้อน สำหรับท่าฟ้อนที่เดินด้วยนั้น จะนับ 4 จังหวะ แล้วจึงเปลี่ยนท่าฟ้อนเช่นเดียวกัน ขณะที่ลูกศิษย์ฟ้อน แม่ครูจะอธิบายให้ความรู้ในเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับที่มาของท่าฟ้อน และอธิบายความหมายของท่าฟ้อนสาวไหมแต่ละท่า ระหว่างการฝึกหรือหลังจากการฝึกแม่ครูจะประเมินผลการฟ้อนแต่ละท่าเป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอ เมื่อลูกศิษย์สามารถฟ้อนทุกท่าฟ้อนได้อย่างถูกต้องคล่องแคล่วแล้วลูกศิษย์จึงจะสามารถแสดงตามโอกาสต่างๆ และพัฒนาทักษะความชำนาญเป็นผู้ช่วยสอนหรือเป็นครูสอนฟ้อนสาวไหมต่อไป

สำหรับการพัฒนาระบบการจัดการความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาเรื่อง การฟ้อนสาวไหม ผู้วิจัยได้นำโมเดล SECI ของ Nonaka & Takeuchi (2000) มาดำเนินการจัดการ

ความรู้ โดยยึดหลักทฤษฎีการไหลเวียนของความรู้จากความรู้ฝังลึก เป็นความรู้ชัดแจ้งที่สามารถถ่ายโอนกันหรือหมุนเป็นเกลียวความรู้ ไม่มีที่สิ้นสุด

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิด การพัฒนาระบบการจัดการความรู้ด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนา การฟ้อนสาวไหม ตามแนวคิดการพัฒนาระบบอย่างรวดเร็วของ Hoffer (2011) โดยบูรณาการเข้ากับโมเดล SECI

2. สื่อการสอนนาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนาเรื่อง การฟ้อนสาวไหมผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ผู้วิจัยได้พัฒนาระบบการจัดการความรู้การฟ้อนสาวไหมในลักษณะเว็บไซต์ โดยใช้วงจรการพัฒนาระบบอย่างรวดเร็วของ Hoffer (2011) จำนวน 4 ขั้นตอน และผู้วิจัยได้เพิ่มขั้นตอนที่ 5 อีก 1 ขั้นตอน รวมเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) การวางแผนความต้องการ นำผลการสัมภาษณ์ การสังเกตการฟ้อนสาวไหม ทำฟ้อน ความอ่อนช้อยของการฟ้อน และการปฏิบัติเรียนรู้การฟ้อนด้วยตนเอง มาวางแผนความต้องการเพื่อกำหนดโมเดลการจัดการความรู้และกำหนดความเป็นไปได้ของระบบการจัดการความรู้การฟ้อนสาวไหม โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาสร้างเป็นคลังความรู้ จัดเก็บ ถ่ายทอด แบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้การฟ้อนสาวไหมในลักษณะสื่อการสอนนาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนาเรื่อง การฟ้อนสาวไหมผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

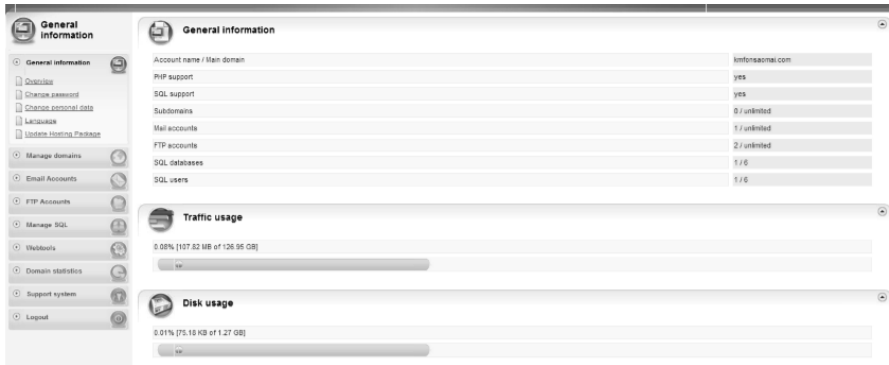
2) การออกแบบการใช้งาน นำผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ความรู้ที่ได้รับจากแม่ครูและผู้เชี่ยวชาญตามกระบวนการจัดการความรู้และจัดข้อมูลทำฟ้อนและกระบวนการถ่ายทอดความรู้ที่ได้บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวและเสียง ให้อยู่ในรูปของเอกสาร พร้อมทั้งให้แม่ครูเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้อง หลังจากนั้นจึงออกแบบโครงสร้างเว็บไซต์ และหน้าจอแสดงผล โดยออกแบบระบบเป็น 2 ส่วนตามลักษณะการใช้งาน ได้แก่ ส่วนผู้ดูแลระบบและส่วนของผู้ใช้ทั่วไป

ภาพที่ 3 ส่วนที่ผู้ดูแลระบบกรอกรหัสผ่าน และหน้าเมนูระบบบริหารจัดการเว็บไซต์

3) การพัฒนาหรือสร้างระบบ ผู้วิจัยได้สกัดความรู้ฝังลึกและความรู้ชัดแจ้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร รูปภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหว และพัฒนาระบบในลักษณะรูปแบบเว็บไซต์การจัดการความรู้นาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนา เรื่อง การฟ้อนสาวไหม เพื่อถ่ายทอด แบ่งปัน และแลกเปลี่ยนความรู้ โดยมีขั้นตอนคือ จัดหาฮาร์ดแวร์สำหรับพัฒนาระบบ เลือกใช้ซอฟต์แวร์ประยุกต์ ประเภทรหัสเปิด ประกอบด้วย โปรแกรม Joomla ใช้ในการบริหารจัดการเนื้อหาในเว็บไซต์ โปรแกรม Filezilla ใช้ในการอัปโหลดเว็บไซต์ขึ้นเซิร์ฟเวอร์ และโปรแกรม AppServ-win 32-2.5.10 ใช้ในการจำลองเซิร์ฟเวอร์ เตรียมเนื้อหาเพื่อนำเสนอบนเว็บไซต์การจัดการความรู้นาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนา เรื่อง การฟ้อนสาวไหม

และสร้างระบบการจัดการความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา เรื่อง การฟ้อนสาวไหมในลักษณะของเว็บไซต์

ภาพที่ 4 ส่วนบริหารจัดการโฮสต์

4) การใช้งาน ได้แบ่งผู้ใช้งานระบบเว็บไซต์การจัดการความรู้ “การฟ้อนสาวไหม” เป็นส่วน 2 คือส่วนผู้ดูแลระบบและส่วนของผู้ใช้ทั่วไป สำหรับผู้ใช้งานสามารถเข้าสู่เว็บไซต์โดยใช้โปรแกรมเว็บเบราว์เซอร์และกำหนด URL ของเว็บไซต์ คือ www.kmfonsaomai.com

ภาพที่ 5 หน้าเว็บไซต์การจัดการความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาเรื่อง การฟ้อนสาวไหม

ภาพที่ 6 หน้าเว็บไซต์ที่แสดงการฟ้อนสาวไหมทั้ง 13 ท่า

ภาพที่ 7 หน้าเว็บไซต์แสดงวิถีทัศน์การฟ้อนสาวไหม

5) การประเมินระบบ ได้ใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามบนเว็บเพื่อประเมินความคิดเห็นของผู้ใช้ระบบโดย แบ่งการประเมินเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนการประเมินประสิทธิภาพการใช้งานระบบและส่วนการประเมินประสิทธิผลของการจัดการความรู้โดยมีผู้ประเมินจำนวน 35 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน กลุ่มครู

ผู้สอน จำนวน 4 คน กลุ่มลูกศิษย์ จำนวน 26 คน และกลุ่มผู้ดูแลระบบจำนวน 2 คน ผลการประเมินจากแบบสอบถามสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินด้านประสิทธิภาพการใช้งานเว็บไซต์การจัดการความรู้ทางศิลปพื้นบ้านล้านนาเรื่อง การฟ้อนสาวไหม

รายละเอียดผลการประเมินด้านประสิทธิภาพการใช้งานระบบ	\bar{x}	แปลผล
ผลการประเมินโดยภาพรวมจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ	3.54	มาก
การใช้เมนูต่างๆ มีความสะดวก	5.00	มากที่สุด
การออกแบบหน้าจอมีความสวยงาม มีเอกลักษณ์ และมีความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอ	4.67	มากที่สุด
ผลการประเมินโดยภาพรวม จากกลุ่มครูผู้สอน	4.05	มาก
การใช้เมนูต่างๆ มีความสะดวก, เนื้อหามีความเหมาะสม ถูกต้อง ครบถ้วน ครอบคลุมบริบทสำคัญของการฟ้อนสาวไหมและเข้าใจง่าย, ความเหมาะสมของตัวอักษรได้แก่ แบบตัวอักษร (Font) ขนาด สี และแผนผังเว็บไซต์อธิบายได้ชัดเจน ง่ายต่อการดูโครงสร้างของเว็บ	5.00	มากที่สุด
เทคโนโลยีการนำเสนอส่วนรูปภาพ ฟลैชวีดีโอและเสียง มีความเหมาะสม ชัดเจนและดูง่าย, ระบบสามารถแสดงผลการสืบค้นได้รวดเร็ว, การเข้า-ออกของสมาชิกเว็บบอร์ดทำได้ง่าย และการจัดการข้อมูลสมาชิกทำได้ง่ายและเหมาะสม	4.75	มากที่สุด
การเข้าสู่ระบบทำได้ง่ายและสะดวกต่อการใช้งาน และการถาม-ตอบในเว็บบอร์ดทำได้ง่าย สะดวกต่อการใช้งาน	4.50	มากที่สุด
ผลการประเมินโดยภาพรวมจากกลุ่มลูกศิษย์	4.33	มาก
แผนผังเว็บไซต์อธิบายได้ชัดเจน ง่ายต่อการดูโครงสร้างของเว็บ	4.50	มากที่สุด
ผลการประเมินโดยภาพรวมจากกลุ่มผู้ดูแลระบบ	3.85	มาก
การเข้าสู่ระบบในส่วนหน้าเว็บสะดวก ง่าย และรวดเร็ว และระบบสามารถเรียกใช้งานได้ทุกที่ ทุกเวลา	5.00	มากที่สุด

ตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านประสิทธิผลของการจัดการความรู้ในการใช้งานเว็บไซต์ การจัดการความรู้ นาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนาเรื่อง การฟ้อนสาวไหม

รายละเอียดผลการประเมินด้านประสิทธิผลของการจัดการความรู้	\bar{x}	แปลผล
ผลการประเมินโดยภาพรวมจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ	3.61	มาก
การแบ่งหมวดหมู่ข้อมูลความรู้ในส่วนนำเสนอข้อมูลหน้าหลักมีความเหมาะสม ครอบคลุมบริบทของการฟ้อนสาวไหมและเอื้อต่อการเรียนรู้, ถ้ามีโอกาสท่าน จะเข้ามาร่วมแบ่งปันความรู้ในระบบนี้เสมอ, ในอนาคตระบบนี้จะสามารถ พัฒนาไปสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และระบบนี้สามารถใช้เป็นตัวอย่าง หรือแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการความรู้ให้กับการฟ้อนชนิดอื่นๆ	5.00	มากที่สุด
ผลการประเมินโดยภาพรวม จากกลุ่มครูผู้สอน	4.65	มากที่สุด
การแบ่งหมวดหมู่ข้อมูลความรู้ในส่วนนำเสนอข้อมูลหน้าหลักมีความเหมาะสม ครอบคลุมบริบทของการฟ้อนสาวไหมและเอื้อต่อการเรียนรู้, ความรู้ในระบบ เอื้อต่อการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่ม ไม่เฉพาะเจาะจงกลุ่มแม่ครูกับลูกศิษย์ เท่านั้น, ถ้ามีโอกาสท่านจะเข้ามาร่วมแบ่งปันความรู้ในระบบนี้เสมอ, ในอนาคตระบบนี้จะสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และ ระบบนี้สามารถใช้เป็นตัวอย่างหรือแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการความรู้ให้กับการฟ้อนชนิดอื่นๆ	5.00	มากที่สุด
ผลการประเมินโดยภาพรวมจากกลุ่มลูกศิษย์	4.30	มาก
ความรู้ในระบบมีคุณค่ามากต่อการอนุรักษ์นาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนา "ฟ้อนสาวไหม"	4.62	มากที่สุด
ในอนาคตระบบนี้จะสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้	4.54	มากที่สุด
การแบ่งหมวดหมู่ข้อมูลความรู้ในส่วนนำเสนอข้อมูลหน้าหลักมีความเหมาะสม ครอบคลุมบริบทของฟ้อนสาวไหมและเอื้อต่อการเรียนรู้	4.50	มากที่สุด

การอภิปรายผล

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ประกอบกับการ วิเคราะห์ผลการวิจัย การจัดการความรู้ นาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนา เรื่องการฟ้อนสาวไหม ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลดังนี้

การฟ้อนสาวไหมเป็นนาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนาที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานกว่า 80 ปี การนำเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการดำเนินการจัดการความรู้ ฝั่งลึกของผู้เชี่ยวชาญให้เป็นความรู้ชัดแจ้งโดยปรับใช้โมเดล SECI หรือโมเดลเกลียวความรู้ของ Nonaka & Takeuchi เป็นการอนุรักษ์องค์ความรู้การฟ้อนสาวไหมแบบดั้งเดิมให้คงอยู่ อีกทั้งสามารถเผยแพร่ การแบ่งปัน และการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้บนเว็บไซต์ ทำให้ผู้สนใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งอนุชนให้มีโอกาสศึกษาและสืบสานนาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนา อันเป็นวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานค้นคว้าของ Swasono (2003) ที่ใช้โมเดล SECI ในการจัดการความรู้ท่าเต้นรำ Poco – Poco ซึ่งเป็นการเต้นรำแบบหนึ่งของอินโดนีเซียและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการแบ่งปันความรู้ที่ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและโปรเซสยี่อเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mallik & Chaudhury (2011) ที่ได้ศึกษารูปแบบการอนุรักษ์นาฏศิลป์อินเดีย อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมประเภทหนึ่ง โดยผู้วิจัยพบว่า มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บและสร้างความรู้ทางนาฏศิลป์ดั้งเดิมของประเทศอินเดียให้อยู่ในรูปดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยี MOWL (Multimedia Web Ontology Language) และผู้วิจัยได้สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการเต้นรำ Bharatnatyam และ Odissi โดยวิเคราะห์วีรียาร่า ทั้งสีหน้าและการร่ายรำ จำแนกคำอธิบายแต่ละส่วน และสร้างเมทาดาตาบนเว็บไซต์ ทำให้ผู้สนใจสามารถสืบค้นท่าร่ายรำดังกล่าวได้อย่างสะดวก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานค้นคว้าของ Bandyopadhyay & Majumder (2012) ที่พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดเก็บและเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมในรูปแบบมัลติมีเดีย เทคโนโลยีภาพ และเสียง วิดีทัศน์ เทปคาสเซท ฯลฯ มีอิทธิพลต่อคนรุ่นใหม่อย่างมาก เพราะอนุชนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่แสดงถึงรากเหง้าของตนในรูปแบบที่น่าสนใจได้สะดวกขึ้น อันเป็นแนวทางหนึ่งของการแบ่งปันและรักษาองค์ความรู้ที่มีค่าทางวัฒนธรรมให้คงอยู่และเป็นที่น่าสนใจของอนุชนรุ่นต่อไป

ด้านการเลือกใช้โมเดลการจัดการความรู้ จากการวิจัยของ Eversmann (2012) สรุปว่าในการเรียนการสอนศิลปะการแสดงนั้น โมเดลการจัดการความรู้แบบ SECI แบบ TPACK แบบ Csikszentmihalyi จะเหมาะสมกับการสอนศิลปะการแสดงแต่ละประเภทแตกต่างกัน ในที่นี้ผู้วิจัยใช้โมเดลการจัดการความรู้แบบ SECI ของ Nonaka & Takeuchi ซึ่งพบว่าโมเดล SECI หรือโมเดลเกลียวความรู้สามารถนำไปใช้จัดการความรู้ด้านนาฏศิลป์

เช่น การฟ้อนสาวไหมได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ Swasono (2003) ที่ใช้โมเดล SECI ในการจัดการความรู้ทำเต็นน้ำ Poco – Poco ของประเทศอินโดนีเซีย รวมทั้งสามารถนำไปใช้จัดการความรู้ด้านดุริยศิลป์ ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงแขนงหนึ่งได้เป็นอย่างดีเช่นกัน ดังงานค้นคว้าของ Somsrinusorn (2009) ที่ได้ศึกษารูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดความรู้กลองสะบัดชัยโดยใช้โมเดลการจัดการความรู้แบบ SECI และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแพร่องค์ความรู้การตีกลองสะบัดชัยในลักษณะเว็บไซต์ งานค้นคว้านี้ได้แสดงถึงผลดีของการใช้โมเดลดังกล่าวอีกงานหนึ่ง

สำหรับผลการประเมินสื่อการสอนนาฏศิลป์ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ผู้ดูแลระบบจำนวน 2 คน ครูจำนวน 4 คน และลูกศิษย์จำนวน 26 คน เห็นว่า การใช้งานระบบมีประสิทธิภาพระดับมาก ส่วนผลการประเมินประสิทธิภาพการจัดการความรู้ ครูเห็นว่าระบบมีประสิทธิผลระดับมากที่สุด และผู้เชี่ยวชาญและลูกศิษย์เห็นว่าระบบมีประสิทธิผลระดับมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Somsrinusorn (2009) ที่ได้ศึกษารูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดความรู้กลองสะบัดชัยจากภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนา โดยผลการประเมินจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มลูกศิษย์ กลุ่มผู้ดูแลระบบ และกลุ่มผู้สนใจ ในภาพรวมสรุปว่าระบบมีประสิทธิภาพในระดับมาก สำหรับการประเมินประสิทธิผลของการจัดการความรู้ โดยกลุ่มผู้สนใจพบว่าระบบมีประสิทธิผลในระดับมากที่สุด ส่วนลูกศิษย์และผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าระบบมีประสิทธิผลในระดับมาก

การนำทฤษฎีการจัดการความรู้มาใช้ในการจัดการความรู้เรื่อง การฟ้อนสาวไหม อันเป็นนาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนาที่แสดงถึงวิถีชีวิตของคนพื้นเมืองในการปลูกฝ้ายและทอผ้า และปัจจุบันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ จัดเป็นการแสดงพื้นบ้านล้านนาประเภทหนึ่งที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaewsawang, Somtrakool & Wongpaibool (2012) ที่พบว่า จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมและนาฏศิลป์ของภาคเหนือ ทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ มาศึกษาวัฒนธรรม เอกลักษณ์ และวิถีการดำเนินชีวิตของชาวล้านนา งานวิจัยนี้พบว่า การแสดงพื้นบ้านล้านนาที่ได้รับความนิยมของนักท่องเที่ยว 3 อันดับแรก คือ กลองหลวงสะบัดชัย ฟ้อนสาวไหม และฟ้อนวี ดังนั้นงานวิจัยการจัดการความรู้นาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนาเรื่อง การฟ้อนสาวไหมจึงอาจเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์ การเผยแพร่ และการสร้างผู้สืบทอดการฟ้อนสาวไหมแบบดั้งเดิมอันมีค่าของล้านนาและของชาติให้คงอยู่อย่างมั่นคงต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนาและการนำไปใช้

1.1 ควรมีการจัดทำคู่มือและวิดีโอคลิปแนะนำการใช้เว็บไซต์การจัดการความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาเรื่อง การฟ้อนสาวไหม เพื่ออธิบายให้ผู้เกี่ยวข้องทราบวิธีการใช้งานระบบทุกขั้นตอนอย่างละเอียดและสามารถใช้ประโยชน์จากระบบการจัดการความรู้นี้ได้เต็มที่

1.2 ควรจัดทำเว็บไซต์เป็นภาษาอังกฤษเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาเรื่องการฟ้อนสาวไหมให้ผู้สนใจชาวต่างประเทศได้ทราบและจะช่วยให้สามารถเรียนรู้รูปแบบ กระบวนการฟ้อนสาวไหมแบบดั้งเดิมอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.3 ควรนำเว็บไซต์นี้ให้อยู่ในระบบเว็บไซต์ของหน่วยงานด้านวัฒนธรรมระดับท้องถิ่นและระดับชาติ รวมทั้งการบำรุงรักษาระบบเพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่องค์ความรู้ การศึกษา และการวิจัยการฟ้อนสาวไหมอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำระบบการจัดการความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาเรื่อง การฟ้อนสาวไหมไปใช้เป็นต้นแบบในการจัดการความรู้การฟ้อนประเภทอื่นๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการอนุรักษ์เผยแพร่ และสืบทอดนาฏศิลป์พื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่นที่ทรงคุณค่าให้คงอยู่ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Bandyopadhyay, R. & Majumder K. (2012). Organizing traditional knowledge for inclusive development: role of libraries. [Electronic version]. **Bangladesh Journal of Library and Information Science**, 2, 5-11.
- Chaiboonruang, P. (2009). **Trace the path of Lanna performing arts**. (In Thai). Retrieved 20February 2012, from <http://www.sahavicha.com/?name=article&file=readarticle&id=134>.
- Eversmann, P. G. F. (2012, May). **Knowledge management in performing arts education**. Workshop on Educational Services for the Performing Arts,

Florence.

- Hoffer, A. J.; Ramesh, V & Topi, H. (2011). **Modern database management** (10th ed.). Prentice Hall, N.J.: Pearson Education.
- Kaewsawang, P., Somtrakool, K. & Wongpaibool, P. (2012). Northern Thai traditional dances : The development of performing arts for promotion of cultural tourism in Chiang Mai, Thailand. [Electronic version]. **European Journal of Social Sciences**, 33, 553-558.
- Mallik, A. & Chaudhury, S. (2011). Preserving the intangible heritage of Indian classical dance. [Electronic version]. **ACM Journal on Computing and Cultural Heritage**, 2, 1-24.
- Ministry of Culture. (2009). **Master plan for national culture**. (In Thai). Bangkok: The Ministry.
- Nonaka, I. & Takeuchi, H. (2000). **Classic work: Theory of organizational knowledge creation**. New York: MIT Press.
- Sornsrinusorn, L. (2009). **Knowledge management of Lanna local wisdom concerning the Klong Sabad Chai**. (In Thai). Master of Information Studies Thesis, Chiang Mai University.
- Swasono, M. (2003). Poco-Poco dance and knowledge management [Electronic version]. MBA Hitotsubashi University.
- Thammathi, S. (2008). **Lanna performing art – Fon Sao Mai**. (In Thai). Retrieved 20 February 2012, from <http://www.openbase.in.th/node/6933>.
- Theerasilp, Y. (2009). **Fon Sao Mai**. (In Thai). Retrieved 8 February 2013, from <http://www.laksanathai.com/book3/p336.aspx>.